

Till kommunfullmäktige i Lapträsk

REVISIONSNÄMNDENS I LAPPTRÄSK UTVÄRDERINGSBERÄTTELSE FÖR ÅR 2020

1. Revisionsnämndens verksamhet

Revisionsnämnden ska enligt kommunallagens 121 § bereda de ärenden som gäller granskningen av förvaltningen och ekonomin och som fullmäktige ska fatta beslut om samt bedöma huruvida de mål för verksamheten och ekonomin som fullmäktige satt upp har nåtts i kommunen och kommunkoncernen och huruvida verksamheten är ordnad på ett resultatrikt och ändamålsenligt sätt. Om kommunens balansräkning visar underskott som saknar täckning ska revisionsnämnden bedöma hur balanseringen av ekonomin utfallit under räkenskapsperioden samt den gällande ekonomiplanens tillräcklighet.

Bedömningen för 2020 har gjorts av den revisionsnämnd för verksamhetsperioden 2017–2021 som fullmäktige valde 14.6.2017 § 25 och kompletterade 24.1.2018 § 1. Revisionsnämndens medlemmar

Ordinarie medlemmar	Personliga suppleanter
Arto Kujala, ordförande	Juha Westerlund
Jan-Erik Lill-Smeds, vice ordförande	Kalevi Hoffström
Anni Simola	Henna Nieminen
Mirja Hovén	Minna Alatalo
Markku Rantanen	Ilkka Ceder

Revisionsnämnden har bedömt kommunens verksamhet enligt sin revisionsplan. Nämnden har vid sina sammanträden bekantat sig med verksamheten inom de olika sektorerna. Vid sammanträdena har man hört kommunstyrelsens ordförande, kommundirektören, bildningsnämndens ordförande, direktören för bildningssektorn, chefen för småbarnspedagogiken, grundtrygghetssektionens ordförande, välfärdsdirektören, grundtrygghetsdirektören i Lovisa, den tekniska direktören, ekonomiplaneraren samt de verkställande direktörerna för Fastighets Ab Labyrinten, Lapträsk Värme Ab och Fastighets Ab Lapträsk Lilleput.

Revisionsnämnden har sammanträtt sex gånger för bedömningen av verksamheten år 2020. Revisionsnämnden har fått information om förändringar i kommunens administration och utvecklingen av ekonomin. Nämndens medlemmar har följt förvaltningsorganens beslutsfattande genom protokoll.

Jäv hos nämndens medlemmar har beaktats i bedömningsarbetet.

Antti Kärkkäinen från BDO Audiator Oy har assisterat nämnden vid dess möten och fört protokoll. Till ansvarig utnämnd revisor för kommunen har BDO Audiator Oy utsett OFGR, GR, CIA, CCSA, CISA, CFE Helge Vuoti.

2. Svar på de observationer som gjordes i revisionsberättelsen för 2019

Revisionsnämnden begärde att sektorerna skulle ge svar på de observationer som ingick i revisionsberättelsen för 2019 till kommunstyrelsen senast i september 2020 samt till fullmäktige och revisionsnämnden före slutet av oktober. Kommunstyrelsen behandlade sektorernas svar den 28 september 2020. Kommunfullmäktige antecknade svaren för kännedom den 21 oktober 2020. Revisionsnämnden antecknade svaren för kännedom vid sitt sammanträde den 19 november 2020. Nämnden diskuterade de givna svaren och beslöt att beakta dem i sin revisionsberättelse för 2020.

3. Bedömning av förverkligandet av målen

3.1. Uppställande av ekonomiska och verksamhetsmässiga mål

Målen ställdes upp vid kommunfullmäktiges sammanträde den 11 december 2019, där man godkände budgeten för 2020 och en ekonomisk plan för åren 2021–2022. När man läser dokumentet kan man inte undgå att tänka på hur bra det är att vi inte vet alltför mycket om vad som väntar. Den ekonomiska situationen var utmanande, men genom grundligt arbete kunde man planera in en förutseende buffert på 200 000 euro i ekonomin, även om man visste att den också skulle vara svag. En förutseende höjning av skatteprocenten bidrog till att underlätta planeringen. Den ursprungliga ekonomiplanen hade ett överskott på 277 000 euro. I utarbetandet av budgeten uppställdes mål enligt den kommunstrategi som godkänts av fullmäktige, och kommuninvånare och beslutsfattare involverades i beredningsarbetet precis som tidigare år.

Skatteintäkterna och statsandelarna bedömdes enligt Kommunförbundets prognoser öka med drygt 4 procent. Verksamhetsmässiga mål uppställdes per sektor på resultatkort. Uppställandet av mål är fortfarande ambitiöst. Revisionsårets exceptionella karaktär tvingade sektorerna att skära ner sin verksamhet och göra radikala förändringar. Målen ändrades inte mitt under verksamhetsåret. I verksamhetsberättelsens resultatkort och textdelar framgår tydligt hur målen har uppnåtts. De centrala målen har uppnåtts väl och på ett tillfredsställande sätt trots utmaningarna. En del av målen och planerna har inte alls förverkligats, vilket är förståeligt.

I fråga om ekonomin kom dock dystra nyheter genast i början av året. När bokslutet blev klart i mars stod det klart att Lapträsk på grund av sin mycket svåra ekonomiska situation skulle bli en så kallad kriskommun. Koncernens underskottskriterium på 1 000 euro per invånare uppfylldes helt klart. Man vidtog omedelbart åtgärder för ekonomin genom att tillsätta en grupp för balansering av ekonomin, som bestod av förtroendevalda och tjänsteinnehavare (KF 30.3.2020 § 46). Parallellt bereder kommunens ledningsgrupp och andra centrala tjänstemän åtgärder genom vilka man kan anpassa verksamheten redan i budgeten för innevarande år. Som ett resultat av beredningsarbetet har kommunfullmäktige godkänt (10.6.2020 § 23) en ändrad budget för innevarande år.

Samtidigt tog ordet coronapandemi plats i hela samhället och i vårt vardagsliv. En genomgång av saken i efterhand kan vara till hjälp och lära oss hur man klarar sig i en allvarlig kris. Nu befann vi oss plötsligt i en situation där varje ny dag förde med sig allt

sämre nyheter. I en kris är det bäst att förlita sig på det trygga och bekanta och se till att vardagen fungerar. Som helhet kan man konstatera att kommunen och verksamheten förvånansvärt snabbt kunde anpassa sig till den nya situationen. Genom att fokusera på det grundläggande och satsa på enkla och fungerande lösningar fick man det mesta att fungera. På alla nivåer i verksamheten har man ändå nått gränserna, och kanske till och med passerat dem. I en kris som den här pandemin finns det mycket som vi inte själva kan påverka, men samtidigt måste vi se till att grundtryggheten och det nödvändigaste fungerar.

3.2. Strategiska mål

Enligt den kommunstrategi som godkändes i november 2016 ska Lapträsk kommun vara Finlands första människoorienterade kommun. Målet kan åtminstone delvis anses ha förverkligats, eftersom uppfattningarna om kommunens verksamhet och utomstående bedömningar av vår verksamhet och vår bild utåt stöder observationen. Samtidigt är det ärligt att medge att mycket ännu finns kvar att göra; i samband med vidarebearbetningen av strategin har vi fått respons som visar att det enligt såväl kommuninvånare som anställda och utomstående finns blinda fläckar. De konkreta målen i strategin var numeriska nyckeltal, varav invånarantalet är det mest centrala. Målet har länge varit att vända den jämnt sjunkande kurvan mot en stigning, och detta skedde i slutet av förra året. Antalet företag i kommunen har ökat, även om arbetslösheten tyvärr också har ökat under samma tid på grund av coronaepidemin. Kommunen har blivit mer känd och attraktiv; plötsligt är det på modet att bo glest på landet.

Ur ekonomisk synvinkel står vi fortfarande inför utmaningar. I fråga om kriskommunförloppet kan man med fog säga att Lapträsk kommuns och kommunkoncerns ekonomi har genomlysts noggrant. De långsiktiga ekonomiska konsekvenserna, inkomststrukturen, skatteintäkterna, avskrivningarna, verksamhetsutgifterna och verksamhetsmodellerna har gått igenom omsorgsfullt, och man har gjort flera separata utredningar och utvärderingar. Besluten om balansering av ekonomin påverkade även den utredningsgrupp som tillsatts av finansministeriet, som konstaterade att det inte finns skäl att inleda en separat utredning om en kommunsammanslagning. I den omfattande rapporten drar man dock upp tydliga riktlinjer för ekonomin, som definierar spelrummet under de närmaste åren. I sin berättelse för 2019 konstaterade revisionsnämnden *"Vårt välfärdssamhälle har utmanats i en lång och utmattande tävling som prövar oss. Finland klarar sig, och även Lapträsk klarar sig, men hurdan kommun vi kommer att leva i när vi når målet är fortfarande höljt i dunkel."* Mycket har redan gjorts, men vi har ännu mycket okänt framför oss.

3.3. Förverkligande av de verksamhetsmässiga och ekonomiska målen i driftsekonomin

3.3.1. Koncernförvaltningen

I sin revisionsberättelse för 2019 uppmärksammade revisionsnämnden personalens ork. Enligt svaret har oron tagits på allvar, och man har försökt se till att personalen fått stöd i den utmanande situationen. De permitteringar som genomförts på grund av den

ekonomiska situationen har ställvis belastat personalen, och den betydande ökningen av distansarbetet har inte underlättat saken. Man har dock kunnat producera centrala tjänster för kommuninvånarna och inom koncernen på en god, och delvis till och med mycket god, nivå med tanke på omständigheterna.

Koncernförvaltningen överskred anslagen med omkring 70 000 euro. Orsakerna till överskridandet framgår i verksamhetsberättelsen. Koncernförvaltningen har trots pandemin varit tvungen att organisera bland annat olika stödansökningar, och har burit helhetsansvaret för att hålla ihop helheten. Ledningen under undantagsförhållandena och stödet för den, kriskommunutredningen och de utredningar som gjorts i samband med den, samarbetsförhandlingar och coronainformation är exempel på sådant som har skötts trots utmaningarna.

3.3.2. Grundtrygghetstjänster

Avslutandet av Tallmogårdens verksamhet genomfördes som planerat. Mainiokoti Klockaren blev klart före årsskiftet. Helheten fungerar nu i sin planerade omfattning. Tillgången till primärvårdstjänster har delvis varit begränsad på grund av konsekvenserna av coronan. Under 2020 fördes förhandlingar om ett serviceavtal och tjänster vid verksamhetsstället i Lapträsk. Efter svåra förhandlingar fastställdes ett serviceavtal först i januari 2021. I förhandlingarna diskuterades såväl tjänsternas mängd och kostnader som antalet platser. Som kommunens egen utredning beställdes en separat utredning om samarbetsområdets kostnader och faktureringsgrunder. Utredningen blev klar först 2021. Verksamhetsårets kostnader väntades sammantaget överskrida budgeten precis som tidigare år, men i slutändan förverkligades budgeten ganska väl. Samarbetsområdets budget underskreds med ungefär 30 000 euro. Detta bedöms dock ha berott på begränsade tjänster och att det uppstått en så kallad vårdskuld. Det är utmanande att bedöma kostnaderna för specialomsorgstjänster och barnskyddsverksamhet, eftersom användningen av tjänsterna beror direkt på behovet.

I fråga om den specialiserade sjukvården underskred verksamhetskostnaderna budgeten med nästan 400 000 euro, och även i detta fall var uppskjuten icke-brådskande vård den viktigaste förklaringen. Arbetet enligt kommunstrategin har fortsatt inom sektorn, men å andra sidan har coronapandemin begränsat möjligheten till samlingar och besök samt bland annat dagverksamheten. Inom äldreservicen har man ändå lyckats undvika smitta, och nu har de som på grund av sin ålder tillhör riskgruppen vaccinerats.

Revisionsnämnden fäster uppmärksamhet vid tillgången till de social- och hälsovårdstjänster som ordnas av samarbetsområdet och förutsätter att Lapträskskommuns invånare även framöver har tillgång till primärvårdstjänster som närtjänster i Lapträsk.

3.3.3. Bildnings- och fritidstjänster

Coronapandemin har syns mycket tydligt i vardagen inom sektorn. Våren 2020 fick till och med eleverna i lågstadiet huvudsakligen distansundervisning. I Lapträsk fick man ändå snabbt läget under kontroll. De viktigaste förändringarna som skett i sektorns tjänster under verksamhetsåret framgår tydligt i verksamhetsberättelsen.

Försöket med distansskola avbröts efter två år, eftersom hemkommunsersättningarna inte räckte för att finansiera undervisningen. Projektet främjade dock övergången till distansundervisning under coronatiden, då man redan hade utrustning och erfarenhet av distansundervisning.

Inom småbarnspedagogiken lades ett gruppfamiljedaghem ner och dessutom pensionerades en familjedagvårdare. Framöver är verksamheten koncentrerad till Trolldalens daghem. Under verksamhetsåret tog man i bruk och avslutade ett kommundillägg för hemvård.

Biblioteks- och ungdomsverksamheten övergick delvis till nätet och distansverksamhet. De bidrag som reserverats för föreningsverksamhet ströks helt vid budgetändringen. Inga kulturevenemang kunde ordnas. Kommunen godkändes för Unicefs verksamhetsmodell Barnvänlig kommun.

Sektorns budget underskreds med ungefär 10 procent. Verksamhetsmässigt gjordes stora förändringar, som påverkade förverkligandet av budgeten. Man fick in nästan 50 000 euro mer i avgifter för småbarnspedagogik. Samtidigt ökade inte kostnaderna, i synnerhet eftersom vikarier inte behövde anställas tack vare lyckade interna arbetsarrangemang.

3.3.4. Tekniska tjänster

Den tekniska sektorns verksamhetsår präglades av coronapandemin, och all verksamhet skars ner till det allra nödvändigaste. Den tekniska sektorn fick en ny direktör. Intäkterna i budgeten för 2020 skars ner med 9 000 euro och utgifterna med 146 000 euro. Även den ändrade budgeten underskreds med ca 200 000 euro. Understöden för enskilda vägar halverades för år 2020. Inom måltidstjänsterna konkurrensutsattes daghemmets måltider, och en ny aktör började 2021.

En kampanj som gällde vattenverkets anslutningsavgifter gav några nya abonnenter, men vattenförbrukningen minskade ändå och verkets resultat hade ett litet underskott. Planeringen av investeringen i ett nytt avloppsreningsverk flyttades fram.

3.4. Förverkligande av investeringsekonomin

Ursprungligen reserverades 1 120 000 euro för investeringar i budgeten. Nettoutfallet var ca 600 000 euro. I och med öppnandet av budgeten frystes nästan hälften av investeringarna (ca 520 000 euro). Utfallet av investeringarna var ovanligt lågt. De mest betydande investeringskostnaderna var fonderingen av de kapitalvederlag som betalats till Fastighets Ab Lappträsk Lilleput samt de tomter som kommunen köpte av Fastighets Ab Labyrinten. Det anslag som reserverats för planeringen av tillbyggnaden av Kirkonkylän koulu ströks, och undervisningsarrangemangen i de befintliga lokalerna planerades om.

3.5. Kommunens ekonomi

Lapträsk kommunens ekonomi har under revisionsåret varit exceptionellt utmanande att bedöma. Budgeten, som ursprungligen hade ett visst överskott, ändrades i juni med totalt ca 500 000 euro. I bokslutet var det bara koncernförvaltningen som överskred budgeten, och även de endast med ca 70 000 euro. Till skillnad från tidigare år underskred både bildningstjänsterna och de tekniska tjänsterna även den ändrade budgeten. I de flesta verksamheter var anslagen ovanligt utmanande att förutse, både på intäkts- och på utgiftssidan. Man antogs tappa en betydande andel av skatteintäkterna på grund av coronapandemin, men så gick det inte. Skatteintäkterna var sammantaget endast 58 000 euro lägre.

En särskilt stor förändring skedde i statsandelarna, som uppgick till totalt ca 8,7 miljoner euro (2019 ca 7,2 miljoner euro). I statsandelarna ingick som en separat post ett behovsprövat statligt understöd på 360 000 euro samt ett statligt så kallat coronastöd på 710 000 euro. Statsandelarna uppgick till 3 310 euro per invånare (2 773 euro per invånare föregående år). Att anpassa ekonomin och uppfylla skyldigheten att täcka koncernens underskott är redan i utgångsläget mycket utmanande. Coronapandemin, som fortfarande pågår, och dess långsiktiga konsekvenser kan man delvis ännu bara spekulera om. I revisionen av ekonomin har man fått en tydlig uppfattning om att spelrummet åtminstone inte kommer att öka under de kommande åren.

Av verksamhetsberättelsen framgår att skatteintäkterna, statsandelarna och lånebeloppet i bokslutet 2020 var på samma nivå som i referenskommunerna (kommuner med 2 000–5 000 invånare 2019).

Processerna för planering och uppföljning av ekonomin har varit på en god nivå.

Kommunens resultat visade ett betydande överskott (1,243 miljoner euro). Dessutom gjordes en investeringsreservering på en miljon euro. Överskottet i kommunens balansräkning är nu

1,65 miljoner euro och lånestocken minskade med ca 2 900 euro per invånare.

4. Personal

Det totala antalet anställda inom kommunen (96) vid årets slut har igen minskat något. Antalet fast anställda är 79, och därtill finns 15 vikarier och personer med tidsbundna anställningar. De övriga två är sysselsatta eller på läroavtal. Antalet sjukledigheter bland personalen har fortsatt minska något.

5. Kommunkoncernen

Ekonomin i de koncernbolag som ägs helt av kommunen, som är Fastighets Ab Labyrinten, Fastighets Ab Lapträsk Lilleput och Fastighets Ab Taitotalo, förverkligades enligt prognoserna och resultaten var positiva. Lapträsk Värme Ab gick med förlust.

Koncernens resultat visade ett överskott på ca 1,750 miljoner euro. Underskottet i kommunkoncernens balansräkning var ca 1,1 miljoner euro. Här har skett en betydande

förändring jämfört med föregående år, då underskottet var ca 2,9 miljoner euro. Kommunkoncernens nyckeltal uppfyller inte för närvarande kriterierna för en så kallad kriskommun, men detta har inga omedelbara effekter på fortsättningen av kommunens utvärderingsförfarande. Utvärderingsgruppens rapport godkändes av fullmäktige den 17 februari 2021. **I utvärderingsgruppens rapport förutsattes att ett balanseringsprogram genomförs och att de uppställda målen inkluderas i ekonomiplanen. Kommunen ska lämna in de utredningar som finansministeriet kräver till ministeriet i november 2021.**

Fullmäktige godkände programmet för balansering av ekonomin den 19 december 2020. Programmets centrala innehåll var två permanenta förändringar (ca 250 000 euro i beskattningsnivån och en anpassning av verksamheten på ca 210 000 euro) samt en engångsåtgärd (partiell försäljning på 13 % av KSOY-aktierna, ca 3 miljoner euro) för att täcka koncernens underskott. Ett permanent mål är att koncernens resultat ska ge ett överskott under programmet för balansering av ekonomin. **Revisionsnämnden bedömde att man genom att verkställa det godkända balanseringsprogrammet kan täcka det upplupna underskottet.**

De nyckeltal som beskriver koncernens skuldsättning är fortfarande på en hög nivå. Koncernens totala lånebelopp är nästan 18,3 miljoner euro (minskning med ca 1,3 miljoner euro från föregående år). Lånebeloppet är 6 975 euro per invånare (medeltalet för 2019 i kommuner av motsvarande storlek var 5 113 euro per invånare). Den relativa skuldbördan på 76,5 procent är betydande.

6. Beskrivning av bedömningen

Revisionsnämnden anser med hänvisning till sina revisionsobservationer samt de utredningar och översikter som gjorts och det som läggs fram i verksamhetsberättelsen att de ekonomiska mål som fullmäktige ställt upp har förverkligats väl. De verksamhetsmässiga målen under det exceptionella året förverkligades tillräckligt bra, med beaktande av coronaepidemins betydande effekter på verksamheten. Revisionsnämnden tackar kommunens personal för deras ansträngningar under krisen samt kommunen och kommuninvånarna för ett väl utfört arbete.

Lapträsk den 29 april 2021

Arto Kujala
ordförande

Jan-Erik Lill-Smeds
vice ordförande

Anni Simola
medlem

Mirja Hovén
medlem

Ilkka Ceder
suppleant